

Asia: VN/32318/2023

Kansallinen mineraalistrategia

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Saamelaiskäräjät pitää positiivisena strategian saamelaisiin ja saamelaisten oikeuksiin liittyviä kirjauksia. Sivuilla 16–17 on tiivistetysti esitetty saamelaisia koskevaa kansallista lainsäädäntöä sekä kansainvälisiä sopimuksia.

Erityisen positiivista on se, että mineraalistrategia sisältää saamelaisten oikeuksien toteutumista koskevan toimenpiteen ”Varmistetaan saamelaisten oikeuksien toteutuminen mineraalialan hankkeissa”. Toimenpiteen mukaan ”saamelaisten kotiseutualueelle suunniteltavassa toiminnassa suoritetaan vaikutustenarviointi nykyisen ja valmisteilla olevan lainsäädännön puitteissa sekä varmistetaan Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden toteutuminen kaivoslain mukaisissa hankkeissa. Arvioidaan tarve kansallisille lainsäädännön muutoksille kansainvälisen oikeuden viimeaikaisen tulkintakäytännön valossa.” Saamelaisten kulttuurille aiheutuvien vaikutusten arvioiminen on välttämätöntä kaivoslain mukaisia toimintoja saamelaisten kotiseutualueelle suunniteltaessa, jotta Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet ja saamelaisten oikeudet voidaan ylipäätään ottaa huomioon ja turvata. YK:n komiteoiden tuoreet ratkaisut alleviivaavat saamelaisten kulttuurille aiheutuvien vaikutusten arvioimisen välttämättömyyttä sekä saamelaisten vapaata, tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta kaivoslain nojalla suoritettavassa toiminnassa.

YK:n lapsen oikeuksien komitea (CRC) ja YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen oikeuksien komitea (CESCR) ovat antaneet 10.10.2024 kolme ratkaisua, joissa todetaan Suomen loukanneen saamelaisten oikeuksia, koska malminetsintäluvan ja malminetsintävarauksen myöntämisen yhteydessä ei ollut tehty vaikutusarviointia tai hankittu saamelaisten vapaata, tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta (ratkaisut saatavissa sähköisesti osoitteissa:

https://um.fi/documents/35732/0/CRC-C-97-D-172-2022_E_UV.pdf/34747d8d-1167-fa49-925c-229c237181f8?t=1728548510560 ja <https://um.fi/documents/35732/0/TSS%20251-2022%20and%20289-2022.pdf/b3794529-3b02-769b-955e-34227cdd9f04?t=1728548574250>).

Lapsen oikeuksien komitea katsoo ratkaisussaan Suomen loukanneen lapsen oikeuksien yleissopimuksen 8 artiklaa (oikeus säilyttää henkilöllisyytensä, kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaissuhteensa), 27 artiklaa (oikeus riittävään elintasoon) ja 30 artiklaa (vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaansa kuuluvan lapsen oikeus omaan kulttuuriin, uskontoon ja kieleen), luettuna erikseen ja yhdessä 2 (1) artiklan (suojeleminen syrjinnältä) ja 12 artiklan (lapsen näkemyksen kunnioittaminen) kanssa.

TSS-komitea katsoo ratkaisussaan Suomen loukanneen taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 15 (1) (a) artiklaa (oikeus ottaa osaa kulttuurielämään), luettuna yhdessä ja erikseen 1 artiklan (kansojen itsemääräämisoikeus ja oikeus käyttää luonnonrikkauksiaan ja -varojaan), 2 (2) artiklan (syrjinnän kielto) ja 11 artiklan (oikeus tyydyttävään elintasoon) kanssa.

Komiteat toteavat loukkausten perusteeksi sen, että malminetsintäluvan ja malminetsintävarauksen myöntämisen yhteydessä ei ole tehty vaikutusarviointia tai hankittu vapaata, tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta. Komiteoiden mukaan Suomen olisi annettava valittajille tehokas hyvitys aiheutuneista loukkauksista muun muassa tarkastelemalla tehokkaasti mineraalien etsintähanketta ja aluevaraumaa koskevia päätöksiä, perustuen riittävään vapaaseen, tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen sekä riippumattomaan arvioon valittajien oikeuksiin kohdistuvista vaikutuksista. Komiteat katsovat, että Suomella on myös velvollisuus ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin estääkseen vastaavien loukkausten toistuminen tulevaisuudessa.

Saamelaiskäräjät pitää niin ikään hyvänä strategian toimenpiteenä sitä, että tarve kansallisille lainsäädännön muutoksille arvioidaan viimeaikaisen kansainvälisen oikeuden tulkintakäytännön valossa.

Saamelaiskäräjät painottaa lopuksi, että saamelaisten oikeuksia ja niihin kohdistuvien vaikutusten arviointeja ei tule myöskään voida ohittaa vihreän siirtymän hankkeiden ohituskaistamekanismilla. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan saamelaisten kotiseutualue tulee rajata nopean kehittämisen alueiden ulkopuolelle ja alueella tulee tuoreen kansainvälisen oikeuden tulkintakäytännön mukaan kiinnittää erityistä huomiota saamelaisten kulttuurille aiheutuvien vaikutusten arvioimiseen sekä saamelaisten vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen hankkimiseen.

Kämäräinen Sarita
Saamelaiskäräjät

